

Mesečni izveštaj o ljudskim pravima migranata, izbeglica i tražilaca azila u Srbiji i Makedoniji

Ovaj izveštaj ima za cilj da predstavi trenutnu situaciju u vezi sa poštovanjem ljudskih prava i sloboda migranata, izbeglica i tražilaca azila koji prolaze kroz, ili borave u Srbiji i Makedoniji. Podaci u ovom izveštaju su dobijeni od 24 organizacije civilnog društva iz Srbije i Makedonije, u okviru mreže Pomoć na putu.

Situacija u Srbiji

Porast broja novopridošlih migranata se nastavlja. Dolaze iz Grčke i Bugarske, prolaze kroz Srbiju i kreću se ka Bosni i Hercegovini (BiH) i Hrvatskoj. Zabeležen je najveći porast maloletnika bez pratnje od početka godine, pa je trenutno je u centrima smešteno 249 maloletnika.

U parku kod Ekonomskog fakulteta novopridošli migranti koji ne žele smeštaj u prihvatnim centrima (PC) borave na otvorenom. Najviše ih je iz Irana, mahom muškaraca koji putuju u grupi, a ima i porodica sa malom decom. Po njihovim rečima osećaju se beznadežno i ne vide izlaz iz problema. Izjavljuju da nisu informisani o uslugama i organizacijama i da im nije poznato gde određene usluge mogu da zatraže i dobiju, jedino znaju kome da se obrate ako žele smeštaj u centar. Razočarani su što ne postoji pomoć u hrani, odeći i higijenskim sredstvima za njih koji su u tranzitu i ne žele smeštaj. I pored toga što se većina oseća depresivno, utučeno i beznadežno, veruju da ih čeka bolji život od onog od kog su pobjegli iz zemlje porekla i jedino se tome nadaju.

U avgustu je došlo do iseljavanja neformalnog skloništa za migrante (zgrada Simpa) u Beogradu. Takođe, počela je relokacija migranata iz PC Obrenovac zbog ispunjenosti kapaciteta. PC Preševo je iseljen i stavljen u stanje mirovanja, kao i centri u Divljani i Dimitrovgradu. Prema rečima predstavnika KIRS-a, prihvatni centri će biti spremni da u kratkom roku budu otvoreni ukoliko bude potrebe.

Nedavno preložene izmene i dopune Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći predviđaju da se organizacijama civilnog

Broj izbeglica i migranata u Srbiji se povećao u avgustu za oko 350 u odnosu na jul, i bio je **3.875** sredinom meseca (podaci UNHCR-a, 19.8.2018.). Većina (87%) je smeštena u 18 tranzitno-prihvatnih i azilnih centara, dok se ostali nalaze u Beogradu ili u pograničnim područjima sa BiH, Hrvatskom i Mađarskom.

UNHCR nastavlja da beleži oko 2,000 novih dolazaka mesečno. Međutim, zbog odlazaka iz zemlje, ukupan broj izbeglica i migranata se nije značajno promenio.

društva ukine pravo da pružaju pravnu pomoć. Ovakve izmene bi najveću štetu nanele najugroženijim društvenim grupama među kojima su i migranti, kojima mnoge socijalne, kulturne i materijalne prepreke onemogućavaju pristup pravnoj zaštiti i pomoći. Poštovanje i zaštita ljudskih prava migranata u Srbiji umnogome je omogućeno delovanjem civilnog društva, pa je pokrenuta inicijativa za povlačenje predloženih izmena.

U pokušajima ilegalnih prelazaka granica migranti se izlažu ozbiljnim rizicima i neretko stradaju. Nedavno se migrant iz Irana utopio u Drini u pokušaju da pređe u BiH. Policija je pronašla telo utopljenika posle višednevne potrage.

Smeštaj u prihvatnim i centrima za azil

Situacija među migrantima koji borave u Srbiji je loša, vlada stanje u kome se smenjuju bespomoćnost, bes i očaj, a sve u nedostatku mogućnosti i rešenja za njihovu neizvesnu situaciju koja dugo traje. Glavna tema o kojoj razgovaraju je odlazak u BiH na 'gejm' (pokušaj prelaska granice), ali je utisak da nisu dovoljno informisani o situaciji na terenu, te da se oslanjaju na neproverene informacije. Na primer, mnogi migranti računaju na solidarnost muslimanskih porodica u BiH, na njihovo dobročinstvo i pomoć, kao i na sopstvenu izdržljivost da izađu na kraj sa uslovima boravka na otvorenom. Ponavljaju da Srbija nema šta da im ponudi, te da zbog toga po svaku cenu pre zime žele da krenu dalje.

Mlada migrantkinja iz Afrike je podelila svoje iskustvo iz marta ove godine, kada je prisilno vraćena iz Mađarske nakon što je u Budimpešti zatražila azil. Mađarska policija joj je rekla da će biti smeštena u kampu dok čeka na ishod procedure azila i kombijem je odvezla do granice sa Srbijom. Vozilo se zaustavilo kod ograde i naredili su joj da napusti vozilo. Policija ju je fotografisala, otključala ogradu i rekla da dalje krene sama preko livade, sve do kampa koji se video u daljini. Pitala ih je zašto treba da ide sama, preko livade gde ne postoji nikakav put, ali nije dobila odgovor. Primorana je da prođe kroz ogradu. Događaj je opisala kao visoko traumatičan, neprijatan i ponižavajući:

"To poniženje, taj osećaj kada vas tretiraju kao psa, smeju vam se u lice a vama se svet ruši - to je nešto što ne poželite da doživite više nikad. Ne znam da li mi je bila gora ta odbačenost, ta nasilna odbačenost od strane drugih ljudskih bića, ili taj neopisivi strah dok sam morala sama da lutam kroz šumu i idem u nepoznato."

U razgovoru sa tri migranta (iz Irana, Somalije i Pakistana) koji borave na jugu Srbije, saznali smo da ne planiraju tu da ostanu, već da se što pre prebace do Beograda koji im je usputna stanica do Loznice. Planiraju da odatle pređu u BiH, a potom u Hrvatsku. Snalaze se uz pomoć mape na mobilnom telefonu, a krijumčare očekuju da nađu granici sa BiH. Kažu da su spremili po 400 evra da ih prevezu preko Drine, dok je 3.000 evra „tarifa“ za prelazak granice sa Hrvatskom.

Sve prisutnija briga među migrantima je očekivanje potpunog zatvaranja mađarske granice za legalne prelaske. Ova mogućnost ih dodatno uznemiruje i motiviše na razmišljanje o ruti preko BiH. Nedostatak strukturisanih aktivnosti za sve uzrasne grupe se ozbiljno odražava na raspoloženje i zdravlje stanovnika centara. Pojedini migranti se interesuju za pohađanje kurseva, produžetak školovanja ili bilo koju drugu aktivnost van centra, kako bi vreme proveli na svrsishodan način. Govoreći o tome šta im predstavlja najveći oslonac u životu, pojedini migranti su podelili sa nama da nisu sasvim iskreni sa porodicom i prijateljima koji su ostali u zemlji

porekla, kojima svoju situaciju predstavljaju daleko boljom nego što jeste.

Premeštanje migranata iz Preševa u Vranje i Bujanovac izazvalo je nezadovoljstvo u obe grupe. Oni koji su premešteni ističu kako su u Preševu imali mnogo više prostora. Oni koji žive u centrima od ranije teško se prilagođavaju novonastaloj "haotičnoj" situaciji i navode da uslovi života nisu više isti: *"U kampu sada ima dosta samaca. Veoma su čudni i neprijatno mirišu. Teško mi je da se naviknem na toliki broj ljudi."*

Zanimljivo je da se veći broj migranata radno angažuje i zarađuje, iako u pravnom smislu za to nemaju mogućnosti. Na primer, mnogi su brali maline i radili druge sezonske poslove, a ima i onih koji rade kao varioci ili farbaju automobile.

Na pragu nove školske godine, organizovani su sastanci u prihvatnim centrima kako bi roditelji dobili informacije o polasku dece u školu. Od ove godine deca bi trebalo da pohađaju i predškolsku nastavu. I dalje postoji problem neprilagođenosti gradiva i nedostatak individualnog pristupa u nastavi. Među maloletnicima bez pratnje smeštenim u Centru za smeštaj maloletnih stranaca, glavna tema je početak nove školske godine. Dečaci se uveliko pripremaju sa polazak u školu i adaptaciju na školsku sredinu i nove prijatelje. Redovno pohađaju radionice, časove srpskog i engleskog jezika, i časove gitare.

"Svi moji drugari su otišli iz kampa. U školu bi trebalo samo brat i ja da krenemo. Ukoliko se moji drugari ne vrate, neću ni ja krenuti. Osećam se usamljeno u školi. Ima puno dece ali ipak ne pričam dovoljno srpski jezik i ne mogu sa njima da se igram. Ne volim ni to što uglavnom sedim sam, u poslednjoj klupi." - F.M. (9)

Situacija u Makedoniji

Situacija u Makedoniji ostala je relativno ista tokom avgusta. Policija presreće grupe izbeglica na krijumčarskim rutama. Uglavnom dolaze iz Avganistana, Pakistana, Irana, a manji broj iz Iraka, Sirije, Bangladeša, Maroka, Alžira i Šri Lanke. Pravci kretanja ostaju isti, dolaze iz Srbije i nakon određenog boravka žele da se vrate u Grčku, ili dolaze iz Grčke i žele nastaviti u Srbiju.

Broj izbeglica u tranzitnom centru Tabanovce u Kumanovu nije bio veći od 30. U Vinojugu, Gevgelija prijavljena je veća učestalost kretanja, a za samo jedan dan stiglo je 57 izbeglica. Međutim, makedonska policija je značajan broj vratila u Grčku. Prema zapažanjima terenskih posmatrača, 183 migranata (uglavnom muškaraca, sedam žena i troje dece) je uhvaćeno i prisilno vraćeno u Grčku u periodu od tri dana.

Uslovi u kampovima su adekvatni i dovoljni da pokriju potrebe izbeglica koji prolaze. Postoji prisustvo lokalnih i međunarodnih organizacija i vlasti koje rade na omogućavanju humanih uslova za bezbedan tranzit izbeglica i migranata. Zdravstvena zaštita je dostupna svima. Izbeglice kojima je potrebna dodatna medicinska pomoć upućuju se u gradske bolnice Kumanovo i Gevgelija, dok se složeniji slučajevi upućuju u Skoplje. Pristup azilu je dostupan svima. Prema izveštajima posmatrača na terenu, tri lica iz Šri Lanke i jedno iz Bangladeša su tražili azil, pa su prevezeni u Centar za tražioce azila u Vizbegovu, Skoplje.

Policijski izveštaji

Prema izveštajima koje je objavio MUP, tokom avgusta desila su se četiri incidenta koji se odnose na krijumčarenje i trgovinu migrantima. Prvi incident dogodio se 2. avgusta na putu od Demir Kapije do Negotina, gde je u vozilu pronađeno 5 migranata iz Pakistana i 3 iz Bangladeša. Policija u Negotinu je preuzela migrante i vozača. Drugi i treći incident dogodili su se 12. avgusta, jedan u blizini Demir Kapije gde je nađeno 9 migranata bez identifikacionih dokumenata, a drugi na autoputu Skoplje-Kumanovo, gde je nađeno 30 migranata - 28 iz Pakistana, 2 iz Avganistana, među kojima i 2 maloletnika. Poslednji slučaj krijumčarenja migranata desio se 19. avgusta na putu za Vaksince, gde je pronađen vozač sa 8 migranata iz Irana koji su kasnije prebačeni u Prijemni centar za strance u Skoplju.

Tokom avgusta, Odeljenje za unutrašnje poslove u okviru MUP-a podneo je krivičnu prijavu protiv zaposlenog u Regionalnom centru za granične poslove Sever zbog zloupotrebe službenog položaja i ovlašćenja iz člana 353. Krivičnog zakona. Zaposleni nadležni policajac je izdao naređenje da se izda fiktivna potvrda o vraćanju oduzetih predmeta oduzetih od pritvorenog migranta.

Nasilni zločini nad migrantima se i dalje beleže u policijskim izveštajima u avgustu. Objavljen je slučaj pljačke u blizini Velesa, gde su 4 osobe navodno napale migranta iz Pakistana i ukrale 6.000 denara i 150 evra koje su bile u rančevima oštećenih.

PREPORUKE

Za Srbiju:

- Potrebno je nastaviti napore kako bi se osiguralo poštovanje prava na azil i pristup postupku, te efikasan postupak azila i zaštite za osobe kojima je potrebna međunarodna zaštita.
- Adekvatnu zaštitu treba pružiti i onim izbeglicama i migranatima izvan sistema, koji nisu registrovani i smešteni, na način koji će im omogućiti da ostvare svoja osnovna prava.
- Sprečavanje krijumčarenja i trgovine ljudima ostaje visoko na listi prioriteta, uz zalaganje za sprečavanje maltretiranja izbeglica i migranata od strane vlasti ili civila duž izbegličke rute.
- Za efikasno pružanje sveobuhvatne pomoći potrebna je koordinacija aktivnosti između organizacija civilnog društva i pružalaca usluga iz javnog sektora. Izvodljivost i uticaj aktivnosti dostižu maksimum ukoliko su koordinisane između svih ključnih aktera.
- Od velike su važnosti aktivnosti informisanja, povezivanja, upoznavanja i interkulturalne razmene kako bi se premostila distanca između lokalne i izbegličke zajednice. U kontekstu početka školske godine, važno je informisati i saradivati sa roditeljima lokalne dece i dece izbeglica radi bolje pripreme i sprečavanja nerazumevanja, predrasuda i straha.
- Osnovna ljudska prava i slobode izbeglica i migranata treba da budu promovisana, poštovana i zaštićena u svakom trenutku, od strane svih institucija i građana.
- Potrebno je uložiti napore da se diskriminacija prema migrantima spreči i da se u slučajevima dokazane diskriminacije adekvatno reaguje kako se ona ne bi ponavljala.
- Postoji velika potreba u prihvatnim i centrima za azil da se organizuje slobodno vreme i obezbede okupacione, rekreativne i druge aktivnosti za migrante.

Za Makedoniju:

- Praksu nelegalnih prisilnih vraćanja u Grčku treba prekinuti i zameniti zakonskom procedurom readmisije izbeglica koje žele da se vrate u Grčku.
- Svi navodi o policijskom nasilju ili zločinima mržnje prema izbeglicama moraju biti prijavljeni i detaljno istraženi od strane Ministarstva unutrašnjih poslova. Izbeglice koje su žrtve krijumčarenja ne smeju se držati u pritvoru u Prijemnom centru za strance u Skoplju kao svedoci u krivičnom postupku.

This project is funded by the European Union

Ova publikacija je pripremljena uz finansijsku podršku Evropske unije, u okviru projekta "Pomoć na putu - podrška zaštiti ljudskih prava migranata koji prolaze kroz Makedoniju i Srbiju". Sadržaj ove publikacije je isključivo odgovornost Fondacije Ana i Vlade Divac, i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije.

Projekat realizuju:

